

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze diplomové práce

**Rodina v současné společnosti (instituce manželství a
rodičovství)**

Simona Bubnová

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Tato diplomová práce se zabývá vnímáním instituce manželství a rodiny a jejich hodnotami pro mladé lidi. Hlavním cílem práce je zjistit, jak vnímá mladá generace instituci manželství a rodinu a jakou hodnotu v současné společnosti rodina a manželství pro mladé lidi představuje. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy týkající se řešené problematiky. Pozornost bude zaměřena hlavně k pojmům hodnoty, instituce, ale také pojmům manželství, rodina a jiných forem soužití. Stěžejní je především vymezení hodnot, definice manželství a rodiny, které uvádí např. autoři A. Giddens, E. Novotná či J. Jandourek

Empirická část práce se zabývá vlastním výzkumem vnímání instituce manželství a rodiny a jejich hodnotami pro mladé lidi. Výzkum probíhal ve městě Příbram na základě polostrukturovaného rozhovoru se čtyřmi manželskými páry. Bylo zjištěno, že dotazovaní chápou manželství jako soužití dvou osob, ve kterém probíhá komunikace a rodinu jako seskupení lidí v jedné domácnosti. Hlavními vnímanými hodnotami v manželství a rodině jsou láska, důvěra, pohoda a klid domova. Největším omezením pro všechny páry je nedostatek času na sebe samotného a koníčky. Přínosy po vstupu do manželství jsou rodina, mateřství a radost z dětí. Dotazovaní vnímají manželství jako určitý závazek, avšak jako svatební slib, naplnění a inspiraci

Klíčová slova: Společnost, instituce, hodnoty, manželství, rodina, porodnost, jiné formy partnerských soužití

Nejenom v České republice můžeme sledovat přibližně od 90. let minulého století zřetelný růst nesezdaných soužití, která představují pro lidi různých věkových skupin alternativu pro manželský život. Odsouvá se průměrný věk prvorodiček a rodí se stále méně dětí. Kdy vlastně plánují mladí lidé založit rodinu a zda vůbec?

Rodina v ČR prochází v současné době významnými změnami, a to kromě nesezdaných soužití převážně odkladem vstupu do manželství a s ním spojené založení rodiny, zvýšeným podílem neúplných rodin a mimomanželských dětí a podílem lidí žijících bez partnera. Je ale však možné, aby byly v rámci nesezdaného soužití plněny základní funkce tradiční rodiny, jako je např. péče o potomstvo a jeho zajištění?

Diplomová práce se zabývá vnímáním a hodnotou instituce manželství a rodiny mladými lidmi. Hlavním cílem práce je zjistit, jak vnímá mladá generace manželství a rodinu a jakou hodnotu v současné společnosti rodina a manželství pro mladé lidi představuje. Cílem teoretické části diplomové práce je charakterizovat a definovat základní pojmy. Cílem empirické části bude pomocí polostrukturovaného rozhovoru zjistit, jak vnímá mladá generace manželství a rodinu a jakou hodnotu v současné společnosti rodina a manželství pro mladé lidi představuje.

Teoretická část diplomové práce je zpracována na základě studia odborných materiálů, literatury a článků, které se vztahují ke sledované problematice. Jsou vymezeny a objasněny pojmy rodina, manželství a jiné formy soužití, jelikož pár nemusí žít jen v manželském svazku. Další kapitola se zaměří na porodnost a rodičovství.

Pro propojení teoretické a empirické části této diplomové práce byla zpracována sekundární analýza dat. Jedná se o data o rodině a manželství v České republice. Byly zjištěny informace o obyvatelstvu z Českého statistického úřadu, a to z let 2011, 2013 a 2014. Dále součástí sekundární analýzy jsou také výzkumy provedené Sociologickým ústavem AV ČR. Byly vybrány výzkumy zabývající se názory na rodičovství, manželství, rodinu, nemanželské soužití a mimomanželskou porodnost. Autorkami těchto výzkumů jsou J. Chaloupková, D. Hamplová a P. Šalamounová. Některé sledované indikátory se ve výzkumech shodují.

Nesezdané soužití podporuje především mladá a střední generace, svobodní a lidé s vyšším vzděláním, patrně především ve výzkumu (Chaloupková & Šalamounová, 2004). Manželství naopak podporuje především starší generace, věřící a lidé nižšího vzdělání a nižší sociální třídy. Nepodporují ho lidé vyššího vzdělání a ženy v nesezdaném soužití. Neovlivňuje ho velikost místa bydliště a pohlaví osob.

Empirická část diplomové práce je vypracována na základě polostrukturovaného rozhovoru. Výzkum proběhl v místě trvalého bydliště autorky práce. Jedná se o město Příbram. Pro empirické šetření byly osloveny čtyři manželské páry, které spolu v manželství žijí již alespoň jeden rok a mají minimálně jedno dítě. Zkoumáno bylo nejen vnímání manželství a rodiny mladou generací, ale také důvody, které je vedly k uzavření manželství, jaké změny jim manželství/rodina přineslo a zda považují manželství za závazek.

Při dotazování, jak chápou instituci manželství a rodinu dotazovaní, se rozpovídali jak ženy, tak muži. Manželství je především soužití dvou osob, které plánují společnou budoucnost. V tomto soužití je důležitá vzájemná důvěra, komunikace, pochopení, kompromis, láska a jistota. Jedná se o potvrzení vážnosti vzájemného vztahu, které je též spojeno se zodpovědností za druhého partnera. Rodina je pak v první řadě seskupení lidí v jedné domácnosti. Jedná se o nejbližší osoby, které jsou si navzájem tím nejvíce na světě, což nelze ničím nahradit. Rodina je to, co dělá lidi šťastným a motivuje je k vyšším cílům.

Klíčovým důvodem uzavření manželství bylo pro partnery zpečetění vztahu. Posunout vztah na další úroveň, plánovat a prožívat společnou budoucnost. Důvodem byla též změna jména, a to především pro ženy, jelikož to poskytuje více práv a usnadňuje vyřizování úředních záležitostí, ale také situací spojených se školou, nemocnicí atd. Důvodem pro vstup do manželství byla samozřejmě žádost o ruku od partnera, který tím dal své partnerce najevo, že jejich vztah myslí vážně.

Vnímané hodnoty v manželství a rodině pro mladou generaci jsou hlavně láska, důvěra, pohoda a klid domova. Zmíněná pohoda a klid domova jsou hodnoty, které pociťují především muži. Pro ženy jsou naopak největšími hodnotami láska, důvěra, obětavost a spolupráce. Ostatní zmíněné hodnoty jsou věrnost, nesobeckost, pochopení, zodpovědnost, trpělivost a ohleduplnost. $\frac{3}{4}$ žen a $\frac{2}{4}$ mužů uvedli spíše vnímané hodnoty v manželství než v rodině. Tito dotazovaní jsou ve věkové kategorii 27 – 31 let, což se jedná o starší osoby z celé skupiny dotazovaných. Zmíněnými hodnotami jsou především důvěra, klid, pohoda a láska. Z uvedených výzkumů Sociologického ústavu AV ČR je možné, jak bylo uvedeno výše, říci, že manželství podporuje především starší generace. Tento výzkum byl proveden za celé území ČR. Z empirického šetření, které bylo v této práci provedeno za území města Příbram, je také možné říci, že manželství, v tomto případě, tedy hodnoty v manželství, vnímá také starší generace. Jak bylo v teoretické části práce uvedeno, každý člověk si tvoří soustavy hodnot, které dává do struktury buďto vertikální, kdy věc má vysoký či nízký hodnotový status či horizontální – souborům věcí dáváme stejný význam (Novotná, 2010, str. 19). Odpovědi na vnímané hodnoty manželství a rodiny byly různé. Všichni dotazovaní však vnímané hodnoty manželství i rodiny uvádějí v horizontální struktuře. Hodnoty jsou tedy na stejné úrovni, nerozlišují, že by některá věc měla nižší či vyšší hodnotový status.

Co se týče změn a v první řadě omezení, které přicházejí s manželstvím a rodinou, měla většina dotazovaných jasno. Většina se shodla na nedostatku času na sebe samotného a osobní koníčky, kterým měli možnost se věnovat dříve. Dále je to nedostatek spánku, často pociťovaná únava, nutnost přizpůsobení se druhým a také uskromnění se. Rozhodování není jen na nich samotných, ale i na partnerovi a musejí se rozhodovat za oba dva či celou rodinu a nést za to plnou odpovědnost. Změn a nyní přínosů je oproti omezení více. V první řadě je to rodina, mateřství a radost z dětí a ze společně strávených chvil. Manželství a rodina je také impulzem ke zvýšení motivace a inspirace k činům, ke kterým není vždy snadné se odhodlat.

Přínosem jsou také společné finance, které poskytují větší jistotu, možnost plánování společné budoucnosti, cílů a vede to k větší pohodě.

Dotazovaní vnímají manželství jako určitý závazek, avšak jako pozitivum. Je to pro ně slib, který si dali během svatebního obřadu. Slib, že se po celé manželství budou milovat a ctít, budou spolu v dobrém i zlém, ve zdraví i nemoci, v bohatství i chudobě. Jde o závazek, kdy musejí myslet na druhého, ale není to pro ně zátěž, nýbrž radost a naplnění. Závazek je také k majetku. V případě hypotéky jde o závazek obou partnerů, nemohou se rozhodovat sami za sebe.

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, jak vnímá mladá generace manželství a rodinu a jakou hodnotu v současné společnosti rodina a manželství pro mladé lidi představuje. A tento stanovený cíl práce byl naplněn.

Seznam použité literatury

- BURIÁNEK, Jiří. *Sociologie*. Praha: Fortuna, 1996. ISBN 978-80-7373-028-4
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002. ISBN 978-80-246-0139-7
- GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1997. ISBN 80-7203-124-4.
- HAMPLOVÁ, Dana. *Děti na psí knížku? Mimomanželská plodnost v ČR*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2007. ISBN 80-7330-128-8.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 978-80-7367-485-4.
- CHALOUPKOVÁ, Jana. *Proměny rodinných a profesních startů*. Praha: Sociologický ústav AV ČR., 2010. ISBN 978-80-7330-185-9.
- JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál., 2001. ISBN 978-80-7367-269-0.
- MAŘÍKOVÁ, Hana. a.kol.. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum., 1996. ISBN 80-7184-310-5.
- MATOUŠEK, Oldřich.. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: SLON, 1993. ISBN 80-86429-19-9.
- MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: SLON., 2008. ISBN 978-80-86429-87-8.
- VODÁKOVÁ, Alena, & PETRUSEK, Miloslav., *Velký sociologický slovník*. Karolinum., 1996. ISBN 80-7184-310-5.

Internetové zdroje:

- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. [online] (2004). Získáno 2014, Dostupný z: [http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/69003B9D44/\\$File/rozvody.pdf](http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/69003B9D44/$File/rozvody.pdf)
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. [online] (2013). Získáno 2014, Dostupný z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost>
- SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. Vstup do manželství a nesezdaného soužití v České republice po roce 1989 v souvislosti se vzděláním [online] (2003). Získáno 2014, Dostupný z: http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files/198_03-4%20text%20pro%20tisk.pdf